Eduskunta
Talousvaliokunta
tav@eduskunta.fi

Asia: VNS 3/2026 vp Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2027–2030

Eduskunnan talousvaliokunta pyytää Talouspolitiikan arviointineuvostolta lausuntoa Valtioneuvoston selonteosta julkisen talouden suunnitelmaksi vuosille 2027–2030.

Kommentoimme tässä lausunnossa julkisen talouden näkymiä ja pääministeri Orpon hallituksen finanssipolitiikan toteutusta kuluvalla vaalikaudella sekä kevään 2026 kehysriihen keskeisimpiä päätöksiä, jotka on kuvattu 30.4. julkaistussa julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2027–2030. Arvioimme hallituksen tällä vaalikaudella päättämien toimien kokonaisuutta ja niiden yhteensopivuutta hallituksen asettamien talouspolitiikan tavoitteiden kanssa perusteellisemmin seuraavassa vuosiraportissamme alkuvuodesta 2027.

Hallitus on jäämässä tärkeimmistä talouspolitiikan tavoitteistaan

Suomen julkinen talous on selvästi alijäämäinen ja julkisen velan BKT-suhde jatkaa kasvuaan. Hallitusohjelman kirjausten mukaisesti hallitus tavoitteli korkeintaan 1 % julkisen talouden alijäämää ja julkisen velkasuhteen kasvun taittamista vaalikauden loppuun mennessä. Julkisen talouden alijäämä suhteessa BKT:hen oli 3,4 % vuonna 2025, mutta sen ennakoidaan nousevan 4,6 % suhteessa BKT:hen kuluvana vuonna. Alijäämän kasvua selittävät puolustusmenojen kasvu sekä hallituksen aiemmin päättämät tänä vuonna voimaan tulevat veronkevennykset.

Julkisen talouden velkasuhteen ennakoidaan ylittävän kuluvana vuonna jo 90 prosenttia. Velkasuhde jatkaa valtiovarainministeriön ennusteen perusteella kasvuaan. Kasvun taustalla on pääosin julkisten tulojen ja menojen rakenteellinen alijäämä.

Toteutuneet alijäämät ovat heijastaneet myös viime vuosien melko heikkoa suhdannetilannetta. Heikon taloustilanteen taustalla on ollut asuntorakentamisen nopea supistuminen vuodesta 2022 alkaen. Viime vuonna talouskasvua hidastivat sekä kotitalouksien säästämisasteen nousu että finanssipolitiikan kiristyminen. Kuluvana vuonna Hormuzinsalmen kriisi lisää epävarmuutta ja todennäköisesti hidastaa talouden elpymistä nostamalla suoraan tuontienergian hintaa. Lisäksi kriisi todennäköisesti hidastaa Suomen vientimaiden talouskasvua, mikä puolestaan vähentää vientikysyntää.

Hallitus on toimeenpannut useita meno- ja tulosopeutustoimia hallituskauden aikana julkisen talouden vakauttamiseksi. Julkisen talouden suunnitelman mukaan (s. 18) hallitus on staattisesti arvioiden toimeenpannut yhteensä 5 miljardin euron edestä menoleikkauksia ja 1,5 miljardin euron edestä tuloja lisääviä toimia vuoden 2027 tasolla. Sopeutuksesta huolimatta valtion budjettitalouden alijäämän ennakoidaan kasvavan merkittävästi kehyskaudella. Vaikka hallitus on sitoutunut vaalikauden alussa asettamaansa valtiontalouden menokehykseen, useat kehyksen ulkopuoliset menot, erityisesti valtion velan korkomenot, ovat kasvaneet merkittävästi vaalikauden aikana ja niiden ennakoidaan kasvavan myös kehyskaudella. Näin ollen menokehyksen noudattaminen ei ole taannut muiden julkisen talouden tavoitteiden saavuttamista.

Korkomenojen lisäksi julkista taloutta on heikentänyt myös puolustusmenojen nopea kasvu. Edellisen hallituksen päättämä yhteensä noin 10 miljardin euron F-35-hävittäjähankinta vaikuttaa puolustusmenoihin vuoteen 2031 asti. Hallitus päätti keväällä 2025 nostaa puolustusmenot vähintään 3 prosenttiin BKT:stä vuoteen 2029 mennessä. Muuttuneen turvallisuustilanteen vuoksi hallitus on myös päättänyt lisäpanostuksista sisäiseen turvallisuuteen sekä maavoimien uudistamishankkeen käynnistämisestä etupainotteisesti.

Julkisen talouden kestävyyden parantamiseen tähtäävien suorien sopeuttamistoimien lisäksi hallitus päätti keväällä 2025 veronkevennyksistä, joita se perusteli talouskasvun vahvistamisella. Verotuksen rakenteen tai painopisteen muuttaminen voikin olla perusteltua työnteon tai investointien kannustimien parantamiseksi. Hallituksen päättämät veronkevennykset eivät kuitenkaan ole kaikilta osin perusteltavissa tällaisilla vaikutuksilla. Esimerkiksi keskituloisten tuloverotuksen keventämistä on vaikea perustella verojärjestelmän tehokkuuden parantamisella.

Varsin mittavat veronkevennykset ovat myös heikentäneet hallituksen finanssipolitiikan linjan johdonmukaisuutta hallituksen keskeisiin julkista taloutta koskeviin tavoitteisiin nähden. Veronkevennysten vastapainoksi olisi ollut perusteltua tehdä enemmän sellaisia veronkorotuksia, joiden voi arvioida heikentävän taloudellista aktiviteettia suhteellisen vähän. Tämä olisi varmistanut, että veropäätösten kokonaisvaikutus vahvistaisi julkista taloutta, vaikka veronalennusten dynaamiset vaikutukset jäisivät arvioitua pienemmiksi tai toteutuisivat vasta pitkän ajan kuluessa.

Kevään 2026 kehysriihen keskeisimmät päätökset

Hallitus päätti kevään 2026 kehysriihessä menolisäyksistä mm. puolustukseen ja väylähankkeisiin sekä noin 60 milj. euron lisämäärärahoista, joilla se tavoittelee nuorten ja pitkäaikaistyöttömien työllistymistä.

Hallitus päätti myös mm. asuinrakennusten energiatehokkuutta parantaviin korjauksiin myönnettävästä 110 milj. euron avustuksesta sekä kotitalousvähennyksen korottamisesta, jonka arvioidaan vähentävän verotuottoja 77 milj. eurolla. Sekä avustus että kotitalousvähennyksen korotus ovat määräaikaisia ja voimassa vuosina 2026 ja 2027. Määräaikaisuus on ainakin suhdannepolitiikan kannalta perusteltua, sillä määräaikaisuuden voi olettaa ohjaavan taloyhtiöitä ja kotitalouksia ajoittamaan korjaushankkeita juuri tälle ja seuraavalle vuodelle. Tämä voi nopeuttaa rakennusalan työllisyyden vahvistumista nykyiseltä, hyvin heikolta tasolta.

Hallitus päätti useista fossiilisten polttoaineiden käyttöä tukevista toimenpiteistä. Hallitus toteuttaa aiemmin sovitun polttoaineverotuksen keventämisen 50 milj. eurolla, minkä lisäksi se päätti uusista toimista, joita ovat mm. ammattiliikenteen dieselpolttoaineen käytön tukeminen 40 milj. eurolla (vuodesta 2028 alkaen) ja energiaturpeelle valmisteltava tukimalli (8 milj. euroa). Hallitus perustelee näitä päätöksiä suomalaisen teollisuuden kilpailukyvyn parantamisella ja huoltovarmuuden turvaamisella. Nämä tuet ovat kuitenkin ristiriidassa hallitusohjelmassa mainitun puhtaan siirtymän edistämisen kanssa.

Osittain aiemmin toteutumatta jääneiden säästöjen korvaamiseksi ja osittain edellä kuvattujen uusien menolisäysten kattamiseksi hallitus päätti myös menoleikkauksista, jotka kohdistuvat pääosin valtionhallintoon, kuntiin ja hyvinvointialueisiin.

Kokonaisuutena arvioiden hallitus ei tehnyt viimeisessä kehysriihessään merkittäviä uusia finanssipoliittisia päätöksiä. Julkisen talouden heikentyneistä näkymistä huolimatta kehysriihen päätökset eivät kokonaisuudessaan vahvista julkista taloutta.

Lisätietoja Talouspolitiikan arviointineuvosto

puheenjohtaja Niku Määttänen, niku.maattanen@helsinki.fi

pääsihteeri Jenni Jaakkola, jenni.jaakkola@vatt.fi

tutkija Henri Keränen, henri.keranen@vatt.fi